

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1-1 (Wilno, Zawalna 1-1).
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Koŝty wydawania pakrywajuc składki.
Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał.,
na 3 miesiacy — 1 zał.

Дэморалізацыя беларускай вёскі.

(Ад нашага баранавіцкага карэспандэнта).

Прыглядаючыся ўважна да жыцця нашай вёскі ў Баранавіцкім павеце, можна спасцерагчы адну сумную праяву, гэта — дэморалізацыя беларускай вёскі. Прычын дэморалізацыі многа. Я хапеў-бы паказаць тут на галоўныя.

Дэморалізацыя вёскі пачалася не ад сянняшняга дня, яна цягнулася ад ваенных і павяенных часоў. Вайною чалавек прывык да розных зьменаў, якія наступалі адна па другой у вельмі скорым тэмпе. Людзі прывыклі глядзець на ўсе падзеі, як на нешта пераходнае і нясталае, дзеля гэтага само паняцце сталася адляцела ад людскога жыцця вельмі далёка. Праўду кажучы, пад знакам нясталасці сянняшняга жыцця жыве ня толькі наш баранавіцкі павет, але і ўвесь край, а нават увесь сьвет; людзі ўсё нечага чакаюць, прыслухоўваюцца да кожнага гому, які раздаецца на сьвеце і гадаюць, ці гэта ўжо не пачатак буры, якая мае прыйсці...

Жывучы ў гэтакім настроі, наш селянін ня хоча брацца да ніякай самастойнай, на даўжэйшую мэта аблічанай працы, а толькі чакае. Каб яго спытаць, чаго ён чакае, то ён і самодобра ня ведае, а толькі чакае нейкай змены і гэта чаканьне адбірае ад яго ўсю жыццёвую энэргію і ахвоту да грамадзкай працы.

Апроч гэтага бліжэй неазначанага і плыўкага чаканьня, яшчэ можна заўважыць другую важную праяву ў жыцці нашага народу: гэта зьнявераньне да ўсіх налітычна-грамадзкіх пачынаньняў і клічаў. Яно праўда, што праз усе гэтыя гады было шмат прычын, каб зьняверыць людзей да ўсіх бадай грамадзкіх кірункаў. Зараз пасля вайны павет наш быў выстаўлены на рознага роду агітацыйныя спробы, якія не далі нашаму селяніну нічога. Спачатку сунуліся на наш павет розныя польскія партыі, спасярод якіх найбольш і найдаўжэй трымалася ППС. Агітары гэтах партыяў мелі на свае ўслугі і людзей і грошай. Пры помачы грашэй куплялі і нашага селяніна, каторы часта стараўся даказаць, што ён дарма грошай не бярэ, і рабіў, што мог і праўдай і няпраўдай. Потым прыйшла «Грамада», якая дзяржалася тактыкі польскіх партыяў; потым КПЗБ, але гэта апошняю вонкава зьліквідалі з цэлай рашучасьцю. Цяпер манаполь на палітыку ўзяло

ў нас ББ, але яно, будучы прорадавай партыяй, ня мае ані ўплываў, ані пашань. Сялянства адварочваецца ад тае партыі, з-за плячэй каторай едуць на вёску асаднікі, плывуць падаткавыя цяжары і едуць сэквестратары. Тут не паможа ніякая агітацыя ў простым і беспасярэднім кірунку, затым дзеячы павялі агітацыю ў кірунку ўкоснам і — трэба сказаць праўду — робяць гэта даволі спрытна. Закладаючы свае арганізацыі, яны абвешчаюць голасна ўсім, што хто запішацца ў іхныя арганізацыі, той будзе мець палёгкі ў публічным і прыватным жыцці. Паміж іншымі абяцанкамі, кажуць, што сябры іхных арганізацыяў звальняюцца ад падатку вайсковага, звальняюцца зусім або часткова ад шарварковых павіннасьцяў, кажуць, што яны — першыя кандыдаты на ўсялякія пасады і г. д. Гэтыя абяцаньні даюцца ня толькі мужчынам (стшэльцам і іншым), але і жанчынам. Цяпер закладаюць арганізацыі «шпы-спосабне войсковэго кобета» і тут паміж маладымі дзяўчатамі пашыраюць весткі, што як пачнецца вайна і ўсе мужчыны пойдучы на фронт, то яны пазаймаюць усе пасады... Апроч гэтага заахвочваюць яшчэ іншым спосабам: кажуць, што ўрадаўцы ня маюць права і ня будуць жаніцца з тымі дзяўчатамі, якія не належаць да гэнай арганізацыі... Ясна, што ў гэтым шмат брахні і пустых абяцанак, але ў некаторых цяжнейшых кругох гэтыя абяцанкі знаходзяць водгукі ў рэзультате кандыдатак на лёгкі хлеб і на жонкі ўрадаўцаў мясамі набіраецца даволі многа. Гэтакім парадкам наша моладзь уцягваецца ў польскія бэбэхаўскія арганізацыі.

Што-ж яна там робіць?

Жаночая моладзь, як мы ўжо казалі, чакае, пакуль яе адтуль замуж ня возьмуць, а мужчынская гуляе — і то гуляе, як расейцы кажуць «во всю», ня глядзячы ні вока, ні бока. Дзіўная рэч, што вясковыя кіраўнікі польскіх арганізацыяў, сьведама ці нясьведама, але ладзяць толькі гульні, і то дармовыя, з музыкай і танцамі. Моладзь, карыстаючыся з «дарэмшчыны» ідзе на такія гульні і скача ня толькі да поту, але да нейкай атупелай дзікасьці. Але і гэта яшчэ было-б паўбяды, каб ня было горшых рэчаў. А ёсьць і горшыя. Справа ў тым, што нават на «дармовыя» гульні патрэбны грошы, бо трэба і лепш

Жлітам да цьвярозасьці!

Надыходзе тыдзень цьвярозасьці. Прыпадае ён 2—9. II. У гэтым тыдні ўвесь цывілізаваны сьвет вядзе барацьбу з п'янствам і пашырае вялікі Ідэал Цьвярозасьці. Далучыцца ў гэтым тыдні да міжнароднага змаганьня за цьвярозасьць заклікаем такжа ўсё беларускае грамадзянства і ўвесь беларускі народ.

Цьвярозасьць народу — вялікая справа. Аб ёй трэба руціцца ўсім беларусам. Цьвярозасьць народу — гэта апора народнай сілы, этыкі і дабрабыту.

Штодзеннае наша жыццё ясна нам паказвае, сколькі дзеля п'янства іне ў беларусаў розуму, волі, чэснасьці і матар'яльнага дабра. Кожны дзень бачым, як ад п'янства ўпадае бацькоў і дзяцей здароўе і беспаваротна іне іх маемасьць.

Любячы свой народ, ня можам роўнадушна ілдзець на тое вялізарнае і страшнае зло, якое нясе нам п'янства. Дзеля гэтага ў Тыдні Цьвярозасьці да барацьбы з п'янствам сярод нашага народу заклікаем усіх, хто чым і як гэтай справе можа прыслужыцца.

Словы і чыны цьвярозасьці няхай шырока расходзяцца па нашых сёлах і будзюць наш народ да сьветлага і дастойнага жыцця.

Рэдакцыя «БЕЛ. КРЫНІЦЫ».

адзецка, купіць лепшых папяросаў, і мець пару залатовак на выпіўку, бо на кожных танцах буфэт на месцы... Аскульзюць гэтыя залатоўкі? Найгорш тое, што зарабіць няма дзе, бацькі таксама ня маюць адкуль узяць, дык моладзь сама дастае, дзе папала і як папала, ад сваіх і чужых...

Вось у гэтым і будзе трагедыя нашай моладзі! А маючы зьвіхнутае сумленьне і жывучы гульні і выпіўкай, моладзь ня чуе ніякай перашкоды на дарозе зла і ідзе ёй з заплісчанымі вачыма. Зладзействы, узаемныя напады, нажы і сьвінцоўкі — на парадку дня. Да вайны ў нас аб вэнэрычных хваробах ня чуваць было, а цяпер яны прыймаюць страшныя разьмеры, разносяць іх усялякія бадзкі і нашы людзі, якія пабывалі ў горадзе або ў войску. Заняпад абывайнасьці заўважваецца ў кожнай галіне жыцця і людзі да таго страцілі годнасьць чалавечую, што некаторыя за 5 залатовак становяцца за фальшывага сьведку і пры гэтым ані духавенства, ані польская так зв. «postępowa» інтэлігенцыя, якія на вёсцы маю голас, ня хочаць ці ня могуць нічога рабіць. Яны заняты сваім жыццём, сваёю кішанёю або сваім жыватом. Нікаторыя адзінкі з польскага духавенства так дзяруць з народу, што аж страх бярэ.

Работы яны ніякай ня робяць і, як чужнікі, ня могуць рабіць, бо народ ад іх і яны ад народу стаяць вельмі далёка.

Ня вышэй стаіць і праваслаўнае духавенства. Праўда, пасярод яго трапляюцца адзінкі, якія бліжэй стаяць да народу, а нават ёсьць і такія, што гавораць пабеларуску і шчыра спагадаюць беларусу, але гэта

толькі адзінкі, а наагул і праваслаўнае духавенства таксама чужое для нашага народу, бо яно маскоўскае (так як каталіцкае — польскае). Апроч гэтага яно і дзярэць з нашага брата, так як і польскае.

Пры такіх варунках рэлігія, як наймацнейшы фундамент грамадзкага ладу, гіне і разам з ёю гіне і лепшае жыццё.

Галоўнае тое, што народ наш ня мае нідзё апоры і абароны, нават у духавенстве, бо куды ня кінь, усё чужнік. Гэта страшэнна прыбівае нашага селяніна і зьнеахвочвае да працы.

Мы, беларускія інтэлігентныя адзінкі, бачым гэтае і перажываем у душы страшэнны боль, бо ня можам нічога зрабіць: паміма нашай волі, стаімо аддалёка ад шырэйшай грамадзкай працы. Адна толькі пацеха, што ўжо зьяўляюцца ў народзе і такія адзінкі, каторыя вядуць хоць і ціхую працу і ў сваім цяжэйшым кругу, але вядуць яе шчыра і ахварна для дабра свайго народу. Ёсьць надзея, што рады гэтых ахварных прапаўнікоў з кожным годам будуць павялічвацца, бо зразуменьне беларускіх народных і незалежніцкіх ідэалаў штотараз большае.

Баранавіцкі.

АД РЕДАКЦЫІ. Вышэйнапісанае ілюструе палажэньне беларускай вёскі ня толькі ў Баранавіцкім павеце, але і ва ўсёй Зах. Беларусі.

ГРАМАДЗЯНЕ! Усе на ніву культуры! Гдзе няма, — арганізуйце гурткі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры, а ідзе ўжо заложаныя — узмоцніце ў іх працу!

Z dziejności Bielaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury.

Budslaŭ, Wialejskaha paw. Dnia 30.XII.34 h. adbyŭsia ahułny schod siabroŭ Budslaŭskaha Hurtka B.I.H.K. z takim paradakm dnia: 1) pračytańnie pratakolu z papieredniaha schodu, 2) sprawadzača ŭprawy Hurtka z dziejności, 3) wybary nowaj uprawy, 4) wolnija prapazycy.

Da p. 1. Č. Chanaiŭka pračytaŭ pratakol ahułnaha schodu siabroŭ z 31.XII.33 h., jaki pryńiaty da wiedama.

Da p.2 B. Babaryka daŭ sprawadzaču z pracy Hurtka ŭ 1934 h. Z sprawadzačy wynika, što ŭ Hurtok ustupiła nowych 3 siabroŭ (adzin z ich byŭ uжо kaliś siabram Hurtka), nia wystupiŭ niwodzin. Pasiedžańniaŭ Uprawy było 3, zładžana 1 publična lekcyja, pryhatawanaja byli da zładžanija 2 wiečaryny—spektakli, ale na niwodnuju nia daŭ Wialejski starasta dawołu. Projektawanaje zładžanije ŭwiatkawanija 5 hadawiny isnawannia Hurtka nie adbyłosia. U biblijateku prybyło 200 nowych kniżak. Wypiswalisia ŭ čytałniŭ nastupnyja časapisy: 1) „Bielaruskaja Krymka“, 2) „Chryścijanskaja Dumka“, 3) „Da zlučennja“, 4) „Šlach Moladzi“, 5) „Родны Край“, 6) „Самапомач“, 7) „Пралескі“, 8) „Беларусь Працы“, 9) „Новы Шлях“, 10) „Беларуская Борца“, 11) „Беларуская Газета“, 12) „Літаратурная Стронка“, 13) „Chłopska Prawda“, 14) „Spólnota“. Z biblijateki karystałosia 57 asob, pračytana ahułam 650 kniżak. Stan kasy na 31.XII.34 h.: pry-

chod 35,10 zał., raschod 32,20 zał. astača 2,90 zał.

Da p. 3. Nowaja Uprawa Hurtka wybrana ŭ nastupnym składzie: 1) B. Babaryka-Hapanowič—staršynia i biblijatekar 2) J. Hruzd — skarbniŭ, 3) Č. Chanaiŭka—sekratar, 4) Č. Budzka — zastupnik, 5) B. Budzka — zastupnik.

Da p. 4. Dziela taho, što siabry: F. Piatroŭski i Z. Šašura za cely hod nia wyjawili nijakaha zacikawieńnia ŭ pracy Hurtka i nie ŭreħulawali swaich hrašowych zabawiazańniaŭ—pastanoŭlena skasawać ich z liku siabroŭ Hurtka. Na hetym schod zakončyŭsia.

Zodziški, Wialejskaha pawietu. Naš hurtok Bielaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury 20.I.35 ładziŭ bielaruskaje pradstaŭieńnie ŭ wioŭcy Syčyniatach. Adyhrana kamedyja „Ameryka ŭ laźni“. Paśla pradstaŭieńnia byli i deklamacyi. Narodu było mnoha. Samo pradstaŭieńnie adbyłosia dobra, za što, kiraŭniku jaho i ŭsim artystam prysutnyja dziakawali. Padčas wiečaryny byŭ poŭny paradak. Z tancaŭ najlepš padabalaŭsia ŭsim „Lawonicha“. Piajali na wiečarynie bielaruskija narodnyja pieśni.

Ach, kab padobnyja pradstaŭieńnia ładzilisia čaściej, — heta nadta pažadana!

Polskija pradstaŭieńni majuć palohki — zwalnajuć ich ad stemplowaj aplaty, a našych bielaruskich pradstaŭieńniaŭ ad henych aplataŭ nie zwalnajuć.

Uraźanije z bielaruskaha pradstaŭieńnia ŭ Wilni.

12 studzienia stol. h. u zali Konserwatoryi ŭ Wilni zhułali amatary bielaruskaje pradstaŭieńnie, pad dyryżorstwam Fr. Alachnowiča, wiedamaha dramaturha i aŭtora mnohich bielaruskich teatralnych tworaŭ.

Zhułali dźwie štuki: 1) „U zimowy wiečar“ E. Ožeško — abrazok dramatyčny ŭ adnym akcie i 2) „Ptuška ščaścia“ Fr. Alachnowiča — ŭ 3-ch aktach.

„U zimowy wiečar“, — biarućy pad uwahu artystaŭ-amataraŭ—zhułali dobra, choć niekataryja z wykanaucaŭ pierastaralisia zanadta šaržujućy. Adnak, mima hetaha, abrazok byŭ miły. Hulnia-ż „Ptuški ščaścia“ prajšla nie-

jak niesamawita... Hety sceničny two wymahaje adpawiednaj pastanoŭki, jakoj u hulni amatarskaj i aby na jakoj scenie — wykanać niemahčyma.

Teatr amatarski ŭ takich-ža abstawinach, — dobra, kali zmoža hulać štuki prostyja i lohkijsza dła wykananija, a asabliwa na pačatak bielaruskaha teatru, jakoha bielarusy čakali doŭhija hady.

Bielarusi narod, — jak i koždy narod, — šukaŭ ŭ koźnaj kulturnaj tworčaści, asabliwa ŭ mastactwie, a tak-ža i ŭ teatralnym, pieradusim swajho narodnaha tworstwa — duchu Bielaruskaha narodu.

Praświetnaja praca Litoŭcaŭ ŭ Świancianščynie.

U Wilenščynie isnujuć dźwie praświetnyja arhanizacyi „Rytas“. Centr adnej u Wilni, a druhoj u Świancianach. Pieršaja swajej dziejności abymaje ŭsiu Wilenščynu, a drugaja tolki Świancianščynu. Abiedźwie hetyja arhanizacyi pracujuć samadzielnia.

8.1. stol. h. adbyŭsia ahułny schod Świanciankaha „Rytasa“, z sprawadzačy jakoha, jak padaŭe „Viln. Rytjus (Nr. 6, sioleta), dawiedwajemsia nastupnaje.

— U minułym hodzie Świancian-skaje „Rytas“ mieła 11 addzielaŭ. Pry ŭšich addzielač, z wyniatkam lhnalinskaha, znachodziłaca publičnyja čytałni. Aprača hetaha, jašče ŭ Parynzie, dzie nima addziela, jość čytałnia. Pry centry isnuje paważnaja biblijateka, u jakoj jość da tysiačy kniżak. U minułym hodzie Świancian-skaje „Rytas“ mieła jašče 28 pačatka-

Tymčasam, hulnia „Ptuški ščaścia“ pakazała nieki niesurazny konglomerat, u jakim, aproč mowy bielaruskaj, ciażka było dahadacca, što heta adzin z bielaruskich tworaŭ. Niewolna nasuwajucca dumki, što kali-b sam aŭtor „Ptuški ščaścia“ znašoŭsia-b ŭ časie hulni na widoŭni, — śmiejućy, što nie paznaŭ-by swajho tworstwa; takaje-ż uraźanije atrymali bielarusy ŭhladajučysia na scenu, a čužyncy — mahli padumać, što bielarusy da swajho, bielaruskaha, teatru nie dorošli. Bo i čym-ža tłumacycca na scenie bielaruskaha teatru žyd z Halicčyny (pa hrymu) z bielaruskaj mowaj, biaz żydoŭskaha akcentu, — z jaho prypleŭkami... ni k siału, ni khoradu? Skul-ža wykapali takoha-ż typu rusałak? — trudna zhađać! Narodnija lehenda, a taksama bielaruskaja literatura takich „rusałak“ nia wiedaje. Hetkija rusałki na scenie paważnaha teatru nia mohuć mieć miesca. Niedapućsima, kab paważny bielaruski teatr, katory stanowić dła bielarusaŭ, kali nia szkoŭ, to prynamsi dziejnik bielaruskaj kultury, pryńiaŭ na słać rolu kirmašowaha bałahannaha teatru. I ŭšo heta skłalaŭ na naŭ — tak pažadany, doŭha čekany bielaruski teatr... Ničoha — pieršy bliń komam! Tak! — Paważnaja Kalehija Bielaruskaha Teatru ŭ Wilni, ruk nie apuskać! Niachaj-ža budzie heta nam nawukaj. A wučycca nam treba, dyk wučyciesia na sławu bielaruskaj kultury.

W. L.

wych litoŭskich szkoŭ, u jakich pracawala 30 wučyciałoŭ; sioleta astalosia tolki 17: 2 dwuklasoŭki z 3 wučyciałami i 15 adnaklasowak z 15 wučyciałami.

Školnyja ŭłady začyniajuć školy dziela „nieadpawiednaha pomieškańnia“, a wučyciałoŭ nie začwierdžajuć dziela roznych inšych pryčyn. „Rytas“ u hetaj sprawie rabila zachady ŭ Školnaj Kuratoryi i ŭ Ministerstwie Aświenty, ale ničoha nia wyhrała.

Ciapier „Rytas“ jašče maje dawołu na niekataryja školy, ale nia maje pačwierdžanych wučyciałoŭ. Na miesca niezačwierdžanych wučyciałoŭ, „Rytas“ prasila školnyja ŭłady začwierdzić tych litoŭcaŭ, jakija ŭ minułym hodzie pakončyli polskija wučycielskija seminarij, ale i hetych nie začwierdzili.

Wobak pačatkawych szkoŭ i čytałniaŭ, Świanciankaje „Rytas“ maje ŭ Świancianach Litoŭskuju Himnaziju. Škola heta tak-ža maje mnoha trudnaściaŭ. U minułym hodzie školnyja ŭłady dyrektaru himnazii A. Petrajti-su zabaranili zajmać heta stanowišča. Ciapier tam dyrektor časowy. U himnazii sioleta jość dwuch wučyciałoŭ palakoŭ, jakich aplačwaje ŭrad Adnaho z ich, Rodziwiča, jak nieadpawiednaha, „Rytas“ prasila Kuratoryju zabrać z himnazii. Wučyciel hety nia ličycca z dyrekcyjaj himnazii, imniecca da taho, kab wučni malilista papolsku, zmušoŭe ich, kab twaryli arhanizacyi z wučniłami himnazii polskaj i inš. Aprača hetaha, zdajecca tak-ža nie biez zachadaŭ Rodziwiča, Kuratoryja zahadała Litoŭskaj Himnazii pratakoly i raskład lekcyjaŭ pisać nia tolki palitoŭsku, ale i papolsku. Ciapier nadyšoŭ adkaz ad Kuratara, što ab hetych usich sprawach pawinna rupicca nia „Rytas“, a dyrekcyja himnazii.

Na tym-ža ahułnym schodzie ŭ wolnych prapazycyjach było wyrażana pažadanie, kab bołš arhanizawać čytałniaŭ, nia tolki pa miastečkach, ale tak-ža i pa siołach, arhanizawać kursy, narodnyja ŭniwersytety, rupicca ab emeryturu dła wučyciałoŭ, buda- wać u miastečkach narodnyja damy, pašyrać litoŭskuju presu i kniżki, a tak-ža zmaħacca z analfabetyzmam.

Jak bačym, litoŭcy, nia hledziaćy na sapraŭdy ciażkija warunki, praświetnaja praca dła swajho narodu nie pakidajuć. Pryhoży heta ŭzor i dła nas bielarusaŭ!...

P. Łuħanowič.

Wincuk Adważny.

Chłapiec.

POWIEŚĆ.

V. Niezależnaja praca.

Wučyciali byli naahuł dawoli sroħija, a najbołš šliwa, katory kryčaŭ u klasie, jak u lesie, dzior chłapčaniat za wuśy, a małodšych nawiet stawiaŭ na kaleni, draźniŭ ich i prazywaŭ. Zatoje ničto ŭ škole šliwy nia lubiŭ: prazywali jaho „šliŭkaj“, pisali hetuju mianišku na płatoch, ście-nach i druhich tajemnych miascach. Naahuł šliwa nia mieŭ ščaścia i ciarpieŭ nia tolki sa starany wučniaŭ, ale i ad mlaščan: niejka njeznajomaja kabieta pryšla adzin raz u kancelariju i pałażyła na stoł „żywy“ haścienieć dla „gaspadina šliwy“, „haścienieć“ staŭ płakać i naahuł zrabilaŭ wiwł-kaja historyja pamiz wučniłami i wučyciałami i ŭ cetaj Murawance. Z hetaha mamentu wučni dahawarylisia pieramianie šliwie mianišku: „šliŭkaj“ prazywali toje „małoje“, katoraje tymčasam hadawalaŭsia ŭ starajacy ŭ škole, a samoha šliwu prazywali „Plantataram“, bo jakraz heta słowa papala-sia ŭ gleografii i Albinowič žmiarkawaŭ, što jano akuratna padychodzić šliwie.

Zatoje Maznycia byŭ zaŭsiody akuraty i pryhatawany da lekcyjaŭ. Umieŭ tak zacikawić wučniaŭ, choć i nia kryčaŭ na ich i nie karaŭ nikoli, što zaŭsiody jaho słuchali: u jaho staranna pryhataŭlali lekcyi i stadieli cicha ŭ klasie. Jak jon hetaha dabiwaŭsia — trudna skazać, ci možna skazać — jon saŭsim nie dabiwaŭsia, a niejka samo saboj usio išło, jak patreba. I jašče byŭ adzin sekret: Maznyciu lubili ŭsie i jon nie rabiŭ roźnicy pamiz prawasłaŭnymi, katalikami i žydami. Prazywali jaho „Miażdźwiazdom“, ale heta tak sabie — biaz złości, bo wučyciel biaz proźwišča — heta koń biez chwasta.

Pawieł Pietrowič Pietuchow — z dalokaj Wiatki — čaławiek dabrak i wielmi pracawity, byŭ cał-

28)

kom addany škole, kniżkam i nawucy; prytym byŭ mala-wymoŭny, źnikliwy i slabawolny. Zrazu zara-biŭ na nieskalka proźwiščaŭ: adny nazywali jaho „ciałajaŭ awiečkaj“, druhija — „kazioł Pietrowič“, a inšyje — prosta „kazioł“, dziela jahonaj doŭhaj kaźlińaj barady. Na lekcyi nia ŭmieŭ udzierżyć klas-y. Byŭ zapalenyj przyrodawiedam, wiečna hulaŭ z žučkami, rabačkami, matylami i muchami: suśyŭ ich, raskładaŭ, sartawaŭ, zapisywaŭ, ale nia ŭmieŭ hetym zacikawić wučniaŭ. U klasie tolki paŭtaraŭ: „Znajetie, znajetie, znatie, znat!“ i h. d. A wučni za im paŭtarali tojesamaje. Pietuchow zaraz hniewaŭsia, dyk wučni kryčali: „Nie znajem, nie znajetie!“ i h. d. Pietuchow bieħ na skarhu da inspek-tara: inspektor prychodziŭ, nawodziŭ paradak, — kryčaŭ, karaŭ winawatych i... wychodziŭ, a wučni paŭtarali toje samaje i bieskaniečna mučyli Pietu-chowa, a jon mučyŭ ich.

Inspektor byŭ taksama wučycielem śpiewu — świeckaha i carkoŭnaha, ale dawaŭ pierawahu tolki carkoŭnamu śpiewu i carkoŭnamu choru. Adnak zarhanizawać u škole carkoŭny chor było wielmi trudna: prawasłaŭnych chłapcoŭ było nadta mala, a liħba katalikoŭ dochodziła da 70—80 pracentau i kataliki należyli da kaścielnaha choru. Woś inspektor roznyimi sposabami pieracihaŭ katalikoŭ k sabie: nawiet straŭyŭ, swaryŭsia, žmianšaŭ „powiedienije“ i h. d. Byli takija wučni, što jaho słuchali i ŭ cerkwy chadzili, a byli i takija, što adkazywalisia saŭsim. U hetym hodzie inspektor pa-stanawiŭ pawlarnuć šrubu kručej: woś pačaŭ nabi-rać hałasy, zapisywać u chor i prywučać usich da carkoŭnaha śpiewu. Wincus mieŭ miły dźiciačy ho-las — alt, i zatoje papaŭ u chor. Ale ŭžo paśpieŭ zapisacca i ŭ kaścielny chor, hdzie arudawaŭ zna-jomy nam Charašucha.

Ułaśnie ŭ Nowaj Murawance sabrałasia sta- raja Zawalackaja kompanija: Charašucha tut pa-mysna arhanizawaŭ pośle toj nlaŭdačy z žanim-stwam. U śled za im papaŭ u Murawanku i zawa-łocki wikary, ksiondz Hałuza, katory ščaśliwa ŭstaŭ z tyfusu. Tut jany wielmi z saboj syšliŭsia na poli muzyki i śpiewu: wikary jhraŭ na skrypicy, arhani-

sty — na gitary; wikary plaŭaŭ pieršym tenoram, arhanisty — basam, — dyk niazwyčajna dobra sła-bie dapaŭniłali. Arhanisty byŭ udwaja starejšy ad wi-karaha; zatoje wikary mieŭ bujnuju čuprynu, a Cha-rašucha byŭ łysy, jak... nu, chacia-by, jak kalena. Tolki ŭ adnym jany syšliŭsia naskroś: abodwa byli prakananyimi bielarusami. A dziekan, jak ličwin, nie miasaŭ im u rabocie. „Rabicie, kazaŭ jon, što sabie cho-čycia, tolki nia ŭciaħiwajcie mianie, — ja stary i budu-ju kaściol — u mianie i tak raboty dosyć.“ Dyk i za-hulaŭli naŭsy bielarusy! Pierš-na-pierš u chory za-wialali staryja bielaruskija pieśni; pierš sami chadzi-li pa wloskach, sabirali staryja pieśni i padbiralali da ich noty; pośle jhrali ŭ swaim duecie — skrypka i gitara, abo skrypka i fartepijan — a nareščle wu-čyli ŭ poŭnym chory, na dwa, na try i čatry ha-łasy. Pawiesialaŭ naša kompanija: razyħralasia du-ša, ażywiliŭsia zamioršyje ŭčući... Nu, ale ab he-ty m pośle!

Ciapier musić zapytajecie ab samoha ksian-dzo wikaraha: chto jon, skul, jaki-taki jon čaławiek? Nazywaŭsia jon Tamaš Hałuza. Heta proźwišča pa-kazywałasia mnohim nadta śmiešnym: u seminarij radzili Tamašu jaho pierafarbawać, ale chłapiec upiorsia i pakinuŭ takim, jakaje było. Zrešta i proź-wišča ŭdałasia kaprysnaŭe — nie dawałasia na nijakija paproŭki: i na polski ład — „Gałęza“ — było drenna i na rasiejski ład — „Ганьзоба“ — to ŭ nie padcho-dziła; dyk tak Hałuzaj i astaŭsia Tamaš aź da sa-maj śmierci. Bywała, toj sioj kryknie na jaho: „Ej ty, Hałuzaj! Ale Hałuzaj — ničoha, dyk nareščle prywykliŭ ŭsie i da proźwišča i da jaho samoha.

Wychodziŭ Hałuza z hetaha samaha Nowa-Murawanskaha pawietu; z bački-dziada-pradziada byŭ sielanin i wiaskowiec. Byŭ ciapier jašče wiel-mi małady. Sam tonieński, rostu siaredniaha, wolaš swietła-rusy, wočy šeryja. Zdarouŭja byŭ nia krep-kaha, asebliwa ciapier, pośle ciażkaha tyfusu. Dze-ła zdarouŭja kinuŭ kuryć. A byŭ wiasioły, jak dzi-cia, i wiečna plaŭaŭ, jak zwanoček, aź murawanski-ja žydy pytalisia: „Nu, ci hety waš małady ksiondz jašče nie žanaty? — Što wy wydumali? — kazali mlaščanie: — u nas ksiandzy nia ženiacca.

Piśmo z miżnarodnaha Legionu.

Marokko, Afryka. I tut jość biełarusy — i kudy ich złaža dola nie zahnała? My tut, supolna z inšymi narodami, z roznych krajoŭ światu, wladziom baračbu proti arabskich plamionaŭ, jakija lubiać wolu i stara-jucca być niezaležnymi, nia mienš čymśa my, Biełarusy.

My tut, u legionie, zmušany wa-jennaj dyscyplinaj pastupać uściłaž upierad i hetak šah za šaham aŭ da najdalejšych kutkoŭ skwarnaj Sacha-ry. Hetaha našaha, pa przykazu, pa-stupańnia ūpierad, nia mohuć spynić ani wahnistaje afrykanskaje sonca, ani plaskowija hory, ani hierojskaja, dastojnaja vysokaj pašany, baračba za wolu tubylcaŭ. Legion tut moc-ny, jak stal.

Žal ścisłaje hrudzi, što moladaść prachodzić u hetaj małaludnaj i ču-žoŭ krajinie bez karyści dla swajho rodnaha Kraju, katory patrabuje šmat roznych pracuŭnikoŭ. Ale hetamu nia my winawaty — winawata našaja li-chaža dola!

My wiedajem i čujem ab losie našaha, Biełaruskaha, narodu, bo na-ša rodnaja hazeta — „Bieł. Krynica“ — prychodzić i siudy — ū Afryku. Ach, kab hetyja siły, što addajucca tut čužyncam, dy puścić na patreby rodnaha Kreju! Ach, bary i niwy Bie-

łarusi, jak wy prychahajecie da sia- bie! My, syny Twaje — Kraina biełar-uskoja — zmušany wałacycca pa świe-cie. Čamu? — Nie daražyli my Twa-jej krasy i przyhožstwa ū paru!

Spačatku siak-tak žylosia, ale jak nastaŭ kryzys, dyk kab nia zhińuć z hoładu, pajšli my ū miżnarodny Legion. Kantrakt padpisali na 5 hadoŭ i dastali pa 1000 frankaŭ, — apynuli-sia ū Marokko.

Klimat tut nie dla nas — dnjom haračynia, a ūnočy, u horach, zimna-wata. U dalinach — dyk prosta raj.

Pašla dwuch z paławinaŭ hadoŭ służby ū Marokko, adpraŭlaŭ u Al-gier. U Algieru żyć krychu lepš. Kali končycca termin kantraktu — siak-tak adzienuć, dać 5 frankaŭ i bilet na praježd da hranicy i heta ūsio, što zarabiŭ za 5 hadoŭ.

Nas, biełarusau, u Legionie nia šmat, ale tut nihto z nas nie styda-jecca swajej, rodnaj, biełaruskaj, mo-wy i my tut usie nacyjanalna świeda-myja. Našyja susiedzi ū Legionie nia dobruju majuć apiniju, a my, biełaru-sy, swajej skromnaści i stałaści jaŭ-za dabyli tut pašanu i przyznańcie nas za wyšejšych ad našych susiedzaŭ, što nadta ūsiudy saboju chwalacca i dzie nia stupiać, to ūsio lhuć.

Skajwo.

Dwa centry eŭropejskaj palityki.

Na eŭropejskaj palityčnaj arenie uściłaž bačym Niamiečcyŭnu suproć Francyi.

Niamiečcyŭna šukaje prachodu na ūschod Eŭropy, kab ablahčyć swajo pieranasialeńnie i znajści rynek dla swajej pramysławaj wytworčasci, a Francyja namahajecca ūtrymać paśla-wajennaje — stwaranaŭ wersalskim traktatam — palityčnaje pałažeńnie ū Eŭropie i hetym ūtrymać swaju he-memoniju ū hetaj wersalskaj Eŭropie.

Pakuł Niamiečcyŭna naležała ū Li-hu Narodaŭ, dzie francuskaja dyploma-cyja hrała na pieršaj skrypcy ū he-tym miŭdziaŭstwym palityčnym kan-cercie, Francyi bylo lahčej trymać u pasłuŭnaści swaich pamocnikaŭ i dy-plomatyčna asilać Niamiečcyŭnu.

Niamiečcyŭna z Liki wystupiła. Polšč pierastała trymacca francuskaj palityki. Niamiečcyŭna z Polščaj zaklu-čyli dahawor ab nienapadańni — paha-dziliŭ. Pačalosia zbližeńnie da pry-jaźni i supracuŭnictwa miŭ Niamiečcy-naŭ, Polščaj i Madziaŭstynaj. Astajecca tolki złuka Niamiečcyŭny z Aŭstryjaj, kab u centry Eŭropy stwaryć silny blok

dziaŭstau, jaki moh-by padyktawać Eŭropie inšyja, čymś wersalskaha i ryskaha traktataŭ, palityčnyja warunki.

Suproć hetaha palityčnaha centru ū staradzinie Eŭropy, Francyja zbliža-jecca z Sawietami, šukaje sajuzu z Itali-jaj i abymaje swajej — francuska-sawieckaj — palitykaj przybałtyckija dziaŭstau — Litwu, Łatwiju, Estoni-ju — i Čechasławačcyŭnu.

U orbicie francuskaj palityki paŭ-staje (jašče tolki ū projekcie) h. zw. ūschodni pakt, jaki-b hwarantawaŭ su-pakoj na ūschodzie Eŭropy, i hetki pakt u centry Eŭropy, jaki-b hwaran-tawaŭ niezaležnaść Aŭstryi i ahułam supakoj u Eŭropie.

Hetymi paktami — zrazumiełaja sprawa — Francyja choča zwiazać Niamiečcyŭnu. Ale Niamiečcyŭna, taksama i Polšč, pakułšto prystupić da hetych paktaŭ nie zhadziliŭ.

U hetkim woś palityčnym pała-žeńni ciapier jość Eŭropa.

Našaja, biełaruskaja, sprawa, zna-chodzicca miŭ hetymi dźwiuma siła-mi. Jaki los spatkaŭ Biełaruski narod miŭ hetymi siłami, — hadać trudna.

Japonska - Kitajskaja wajna i mir.

Japonija, nahledziŭšysia na wyra-šeńnie „mirnym šlacham“ sporaŭ u Eŭropie, pačala eŭropejskim sposo-bam nawodzić paswojamu paradki ū Azii. Usio, što jana, Japonija, robić u Azii aružnaj siłaj, — heta ūsio dzieła taho, kab ūtrymać supakoj.

Ciapier woś, 23 sioletniaha stu-dzenia, japonscy z mandžurami na-pali na kitajski Čahar, dzie zawiaza-lisia bał z kitajcami, jakija baranili swajej terytoryi — i heta taksama dzieła

ŭtrymańnia supakoju.

Wajna ūžo spyniena i wiaducca miŭ japonskami i mandžurami — z ad-naho boku — i kitajcami — z dru-hoha boku — mirnaja pierahawory.

Japonscy na zchodu trebujuć, kab kitajcy adstupili na 1600 kilim. ad Čaharu.

Šlowam, Japonija zabiraje dla Mandžuryi kitajskija ziemli, a kab z kitajcami nie wajawać — trebuje adstu-pić pa dobrej woli.

Ab polskaj palitycy ūnutry.

Z apošnich palityčnych padziejaŭ u Polščy kidajucca ū wočy, pradusim, woś hetyja.

Pa sojmawych kuluarach, jak pi-šuć polskija hazety, chodziać čutki, što marš. Piłsudski nia žlubiuć projek-tu konstytucyi, jaki hetak mazolna stroiła celajaja partyja B.B.

Ci heta praŭda ci nie. — čwier-dzić trudna, ale da 26 sioletniaha stu-dzenia konstytucyja ū Sojmie nie za-končana, a da hetaha dnia jana mie-ła być hatowaj, — čwierdzić polskaja presa.

Heta adna sprawa. A woś i dru-haja.

U budžetnaj sojmawaj kamisli min. Kaściałkoŭski, haworačy ab nut-ranoj palitycy, miŭ inšym, skazaŭ, što dla sprawy hramadzkaŭ žyćcia pa-

trebnaŭ supracuŭnictwa z hramadzian-stwam i treba prysłuchowacca da hałasau krytyki hramadzkich dzieja-čou; przy hetym min. Kaściałkoŭski paddaŭsia sumliŭnaści ab ūsłowień-ni administracyi.

Upierad hety ministr wykazaŭ u pramowie, što možna rehulawać ży-ciom u dziaŭstwie nakazami i przyka-zami. Ułada, pawodlie hetych skazaŭ ministra, mieła być tworčaj siłaj, ka-toraja buduŭe nowaje žyćcio.

Hetkaja žmiena pahladu kiraŭnika nutranaj palityki pakazwaje na nie zusim ūsio dasiuleńnie.

Trudna na čutkach i adnoj mini-sterskaj pramowie budawać stały pa-hlad, ale hetyja sprawy, chto śladzić za polskaj nutranaj palitykaj, jarka kidajucca ū wočy.

Roznyja wiestki.

Z UKRAINSKAHA ŽYĆCIA.

Wialiki dzień u historyi Ukra-iny. U 1918 hodie 22 studzenia uk-rainski rewalucyjny parlament — Cen-tralnaja Rada — abwieścila Ukrainu wolnaj i niezaležnaj dziaŭstau het-kaha žmiestu hramataj:

„Wid nyni Ukrainśka Narodnia Res-publika staje samastijnoju, wid ni-koha nezaležnoju, wilnoju, suweren-noju Deržawoju Ukrainśkoho Na-rodu.“

Hety — 22 studzenia — dzień Ukraincy ūsludysta światkujuć, ladziačy padsumoŭki swaich zdabyt-kaŭ wa ūsich halinach narodnaha žyćcia — ū imknieńni da dździeńsień-nia ideału niezaležnaści. Światkawali hetak uračysta hety dzień Ukraincy i sioleta.

Z POLŠCY.

Z Sojmu i Senatu. Pašla zakan-čeńnia razhladu i przyńačcia projektu konstytucyi Senatam, wiarnuŭsia pra-jekt konstytucyi z senackimi papraŭka-mi ū Sojm. — Sojm ciapier razhla-daje dziaŭstau budžet na 1935—36h. — Sojm hetymi dniami wydaŭ sudom 9 pasłoŭ, jakich buduć sudić za roz-nyja prastupstwy.

Sud nad endekami ū Łodzi. Ad 14 da 26 studzenia adbywaŭsia ū Łodzi palityčny proces. Sudzili pol-skich endekaŭ. Sud zasudziŭ 7 pad-sudnych na roznyja kary da 2 z pa-ławinaŭ hadoŭ wastrohu.

Uzrost prastupnaści. U Polščy prastupstwa račcie niaźmierna. Wa-strohi pierapouńienija. Statystyka pa-kazwaje, što ū 1934 h. bolš bylo pra-stupstwuŭ čymś u 1933 h. A na koŭ-nyja 1089 asob jość u Polščy adzin storaž ładu i paradku — palicejski.

— Nu, a čamu jon tak piajeć? Ustanie — pia-je, laža — piaje; jon musić i praz son piaje! Uj-uj, jaki wiasioły ksiondz!

Dyk wot jaki byŭ ksiondz Tamaš Hałuz!

Budźcie, maje spahadnija čytačy, z im zna-jomy: lubicie jaho, jak swajho rodnaha, bo jon naš — tutejšy. Takija, jak kažuć, tolki na kamia-ni rodziacca i redka abchodziać, ale przyhoža čwi-tuć, tolki... żywuć niadoŭha. Naš Wincus z druhi-mi tawaryšami z Jurzdyki adrazu zapisaŭsia ū ka-ścielny chor i akuratna prawodziŭ tam subotnija wiečary, a ū niadzielu piajaŭ na sumie. Tam pier-šy raz ubačyŭ biełaruskuju knižku — „Dudku Bie-laruskuju.“

Wikary byŭ taksama naznačany na prefekta relihii ū Haradzkiŭ wučyliščy. Choć i z apaźnień-niem, pačau jon chadzić u školu i wioŭ lekcyi aku-ratna. Lekcyi ksiondz wioŭ parasijsku, bo takaja była tahdy carskaja ūstanowa i taki paradak u ce-laj Biełarusi. Najbolš kłopotu ksiandzy mieli z pa-cierami: u katalickich padručnikach paciery byli nadrukawany pa-rasiejsku, jak i ūsle katalickim, ale niwodzin ksiondz rasiejskich paciaraŭ nie za-hadywaŭ dzieciam wučycca, a pa-polsku bylo za-baroniena hawaryć i wučycca ū škole, dyk naahuł ksiandzy ū škole paciaraŭ nia wučyli. A inšyja ka-tachizmy tłumaczyli pa-rasiejsku.

Ksiondz Hałuz mieŭ na heta pohlad swoj, saŭsim aryhinalny. Jon časta i dzieciam tłumaczył; kazaŭ im: „Dzieci, wy musić nia čuli, što my Bie-larusy?“

— Nie, nia čuli! — kazali dzieci.

— A ja čuŭ, — kazaŭ Henryk Albinowič.

— Ad kaho ty čuŭ?

— Ad swajho bački: jon haspadar u wiosce Kamiennaja Horka, kaliści skončyŭ u Murawance hetuju samuju školu, jak nazywałsia jašče „Ujez-dnym wučyliščam.“ Dyk wot bačka mnle kazaŭ, što my Biełarusy i što rodnaj mowy nia treba stydacca.

— I ja čuŭ! — adazwaŭsia Wincus.

— Ad kaho?

— Ad pana arhanistaha, — adkazaŭ Wincus i pačyrwanieŭ.

— Widzicie, maje dzieci, — kazaŭ ksiondz Hałuz: — Boh nas satwaryŭ asobnym narodem: daŭ nam admienny charakter, admienny wyhlad i asobnuju mowu. Daŭ nam taksama addzielny ku-sok ziarni na świecie: heta ziarnia — naša rodnaja Biełarus — naša Bačkaŭščyna. Dyk naprasna my stydajemsia swajej prostaj, ale wielkaj przyhožaj, biełaruskaj mowy — heta nierazumna i hrešna. Boh daŭ ludziam rodnaju mowu, kab u joj hawa-ryli pamitž saboju, wiesialiliŭ, wučyliŭ i chwalili ū joj Boha. Boh — naš najlepšy bačka, a dobryja dzieci haworać da bački tolki rodnaj mowaj. Pry-dzie taki čas, kali ū našaj mowie buduć i Bohu malicca, i knižki pisać, i ū školach wučycca.

— I paciery buduć hawaryć pa-prostu? — py-taŭsia Babinkiewič.

— Wiedama, aby tolki z uwahaj i z nabažen-stwam.

Naahuł usle chłopcy ū Murawanskaj škole, aŭ da šostaha addzialeńnia, hawaryli pamitž saboj pa-biełarusku; pa-rasiejsku hawaryli tolki dwa synki murawanskich čynoŭnikaŭ i brat wučyciela Śławy. Byŭ jašče i adzin palak u trecim addzialeńni: toj pabiełarusku hawaryć nie chacieŭ, dyk najčastej maŭčau i nia družyŭ z chłopcami.

Prawasłaŭny pop, što chadziŭ u školu, nazy-waŭsia Čladzimier Piščykiewič. Heta było biezabid-naŭe stwareńnie: wyhladam padychodziŭ jon, jak wučni hawaryli, na samoha Boha Twarca: wializar-naja, biełaja barada, doŭhija bahatyja wałasy, šyro-kija poly i rukawy i... pawaha! Pawaha — takaja majestatyczna — niejkaŭ jak by mudraca, sfinka-sa, ci malawanaj figury. Jon nia jšoŭ wulicaj, ale jakby plyŭ, i to plyŭ pawolna, majestatyczna, jak plywie wialiki marski parachoŭ padčas cichoŭ pa-hody: — idzie, sabie, idzie — i leŭd primietna ki-wajecca na spakojnych chwalach.

Wučni, spatykajučy ksiandza Hałuzu, przywet-liwa kłanialiŭ i wiesiela śmiałaliŭ, — prosta ja-mu ū wočy: usie, nawiet i prawasłaŭnyja i żydy. A jon zahawarywaŭ sa spatykanymi, a inšych tuzaŭ

i za čuby, byŭ sam z imi, jak dzieci.

Ale tyja samyja wučni, spatykajučy Piščykiewi-ča, adstupali na niesalka krokaŭ, pierarywali hutarki i ciełka ūzdychali.

Školny čas nia jšoŭ, ale lacieŭ. Wincus i nie ahdledziŭsia, jak nadyjšoŭ dzień Usich Światych i Zaduški. Usie Światyja jakraz przypadli ū pania-dziełak, dyk sabrałsia razam z niadzielaŭ try dni świata, na katoryja Wincus plechatoju pajšoŭ u Za-walaku.

Boža, jakaja była radaść Hanuli i jak wiesie-la padskakiwaŭ Wincus! A ū niadzielu ūsio mia-stečka dziwawałsia na jaho, jak jon adzin, pamitž usich chłopcoŭ, sa značkom na šapcy, waŭna sta-jaŭ na rynku.

— Čyj heta chłopiec? — pytalisia wiaskoŭcy.

— Hanuli Jakubichil — kazali mieścianie.

— Henaj, — Kowalichil?

— Aha, henaj samaj.

— Dyk musić bahataja ūdawa, kali syna wu-čyć u Murawance?

— Jakoje, bahataja! leŭd pierabiwajecca.

— Dyk skul jana hrošy biare?

Usie paciskali plačami i ničoha nie mehli skazać.

A Wincus ros, jak na draŭdžach. Chłopcy, ja-honyja tawaryšy, što razam wučyliŭ ū Zawalackaj škole, pahladali na Wincusa, pytalisia ab toje-sioje i... cichaŭka zawidywali. Nawiet i ksiondz Marci-noŭski zacikawiŭsia Wincusom: paciahnau jaho łaskawa za čuprynu, pytaŭsia ab škole, wučycia-loch i ksiandzu Hałuzie i ūžo namieryŭsia dać chłopcu poŭrubla na drobnyja wydatki, ale niejka razdumaŭsia, — pastaŭ, pamaŭčau i pajšoŭ sabie ū pakoł.

Tymčasam Hanula pracawała, jak mohučy: kapiła hroš da hrošyka, kab dać synu na knižki i sŭtyki i kab pasłać Adamu Pańšalu peru rubloŭ za chleb i kwateru.

Pośle hetaj trydniŭki Wincus sa Šłomej — bałahołam, — za dwaccać kapiejak pajechaŭ iznoŭ u Murawanku.

Piśmy z wioski.

Pjuć denaturat.

Budslaŭ, Wialejskaha paw. Ciapier kala nas nadta pjuć denaturat. Jakaja hetamu pryčyna — adhadać trudna. Pjuć hetuju atrutu starejšyja, pje i moładź.

Ab hetaj pošaści i jaje škodnaści wiedajuć chiba i ciapierašnja kiraŭniki miascowa, haspadarčaha i moralnaha żyćcia.

Na moj pahlad, treba suproć hetaj pošaści ŭ narodzie suproćdziejać. Hladzieć na heta i spakojna prapuščać dni za dniami nielha.

Hetaje pjanstwa nia jość u nas sakretnaje. — U adzin paniadziełak (u hety dzień u Budslawie torh) adzin pjanu na kaleniach na rynku prad kaściołem kryčaŭ: „dziakuj Bohu za P-ha, što daŭ hetkaj dobraj, mocnej i tannaj harełki.“

Na heta treba žwiarnuć paważna ŭwahu, bo-ż ad hetaj „harełki“ — denaturatu bywajuć strašnyja kalectwy — ludzi ślepnuć.

„Polskaja wiera“ i rabota.

Kluščany, Świančanskaha paw. Kluščanskaja parafija składajecca z bielarusaŭ, ličwinoŭ i z niaznačaj ličby napływowa elementu — palakoŭ.

Bielaruskaja świedamaść raście, prosta na dziwa, choć nia majem swaich bielaruskich arhanizacyjaŭ, praz katoryja-b išo ŭświedamleńnie. Jano jdzie dziakujuć bieł. knižkam i hazetam. Dziela hetaha, usialakim sposabam starajuca polskija „kulturtrehiery“ zaatakawać bielaruskaje ŭświedamleńnie. Zakładajuć roznyja arhanizacyi. Najbołš pracuje ŭ Kluščanach S.M.P. z ksiandzom, jak apiakunom hetaj arhanizacyi. Hety ksiondz, L. Iwančyk, natużwaje ŭsie siły, kab jak uciahnuć bielaruskiju moładź u S.M.P., wykarystuwajuć nieŭświedamleńnie moładzi. Zaachwoćwaje i prosić zam-bony, a kali heta nie pamahaje, — zahaniaje moładź u dom parafijalny, hdzie mieściłca „ognisko“ i tam pramaŭlaje da moładzi salodkim hałaskom.

Tyja z moładzi, što iduć u S.M.P., majuć fałšywaje pierakanańnie, što Chrystus naradziŭsia ŭ niekaj polskaj stajenca i što prywitall Chrysta polskija pastuški Maciej, Jan, Walenty i što „polskaja wiera“ — najlepšaja i najstarejšaja, i što S.M.P. jość świateja...

Darahaja Moładź! Apamiatajsia, što robiš! Nia jdzi dalej, bo zabłudziš. Para padumać ab swoj narod, ab lepšuju jahonuju budučyniu! Čytaj bieł. knižki i hazety!

Siwieńki.

Ėłka.

Мондзіна, Наваградзкага пав. На 3-ці дзень праваслаўных Каляд, старым звычаем, наша моладзь ладзіла ёлку-вечарыну — для дзяцей і дарослых.

Праграма была гэткая: прывітальнае слова гр. А. Анішчыка, дэклімацыі беларускіх вершаў, дзіцячы хор, лявоніха, падарункі „св. Мікалая“ і скокі.

Народу сабралася больш пайтары сотні. Паліцыя не магла ра-

біць перашкоды, бо ня было за што ўчаліцца. Присутныя (амаль з усяе воласы) з захопленнем слухалі дэклімацыю. Прыгожае, магутнае, роднае слова, здаецца, душу разрывала сваім адухоўленым зместам. Родная песня, сваей мілэгучна-мягкай мелёдынасьцю, усьцішвала боль душы. Адным словам, было каму і было чаго слухаць. А як прыгожа было глядзець, як малыя дзеткі ў шэсьць пар пайшлі нашу родную лявоніху! Некаторым старэйшым было сорам, што так не патрапяць... Пасья прышоў „св. Мікола“ з падарункамі. Колькі сьмеху было, калі якой фаназыстай дзяўчыне падаў скрыначку пудры... з попелу... Колькі рогату, калі хлопцам, што любяць падпіць, падаў „св. Мікола“ бутэльку вады! Урэшце пад музыку 2 гармонікаў і скрыпкі распачаліся скокі, якія трывалі да 3 гадз. ночы. Шырокім рэхам разышлася чутка аб нашай ёлцы па ўсей ваколіцы. Старэйшы.

Ab kursach dla „społeczno-oświatowych przodowników“.

U Wilni, niadaŭna, zarhanizawany polskija kursy dla „społeczno-oświatowych przodowników“. Aficyjalna hetyja kursy jość pad apiekaj „Związku Polskich Osadników“. Meta kursaŭ — padhatawać maładych bielaruskich chłopcaŭ da pašyreńnia pasiarod bielarusaŭ polskaj kultury. Słowam, polskija asadniki choć zabić sabie pamacnikoŭ dziela pašyreńnia pa našym Kraju polšczy.

U sprawie hetych kursaŭ, našaja redakcyja atrymała piśmo hetkaha źmiestu:

„Wilenski sajuz polskich asadnikoŭ abwieścił, praz instruktaŭ polskich arhanizacyjaŭ u Wilenščynie, što arhanizuje kursy dla „społeczno-oświatowych przodowników“, jakija buduć trywać praz 3 miesiacy. Kursy hetyja majuć internat, dzie kursantaŭ kormiać, dajuć kwateru, myjuć bialło i dajuć myćcio ŭ łazni. Za hetyja roskaży z nawukaj — za try miesiacy — treba zapłacić tolki 14 zł. Kursy adbywajuca ŭ Wilni. Kożny kursant maje 82 proc. źniżki za przejazd u Wilniu i nazad. Dahodnaja staćcia — 14 zł. prażyć 3 miesiacy, pazać Wilniu i dawiedacca, što choć asadniki zabić praz našych chłopcoŭ!

Pačali padawać padańni — wyjawila achwotu na kursy kala 90 chłopcoŭ. Pryniali — 35.

Woś užo hetyja 35 i wučacca na asadnickich kursach. Jość miż imi świedamyja bielarusy, jość i niaświedamyja; niaświedamyja ŭświedamlajuca ad świedamych. Našyja chłopcy ŭsiudy robiać swaju, bielaruskiju, rabotu — buduć rabić i na hetych kursach.

Užo kursanty wiedajuć, što asadniki na hetych kursach choć ich

Paštowaja skrynka.

J. Kancawy. Dziakujem, karystajem. Barykajciesia, złybady pieramažam!

Matusiewi. Za pryslanaje dziakujem, wykarystajem. Wielmi dobra, što Wy kożny miesiac budziecie prysyłać wiestki. Sprawu palahozim, — wysłem zaraz da Was piśmom.

Dubnik. U katalickuju arhanizacyju wypisywajcie „Chryścijanskiju Dumku“.

Painfarmawany. Ab ŭzhadawańni ŭ bielaruskaj filii dziaržaŭnaj himnazii ŭ Wilni my niazar užo pisali. U hetaj sprawie niachaj bački žwiartajuca ŭ Bačkuški Kamitet himnazii. U sprawie ŭzhadawańnia ŭ hetaj himnazii i ŭ internacie rabiecie farmal-nyja zachady. My i nia dumali kaho kolečy dziela prapahandy wystałać. U nas chapa-je ludziej stojkich i adważnych, z trusami my nie zajmajemsia; karespandentaŭ u nas uścia-ż prybywaje, a kali trusy chawajuca, dyk tudy im i daroha.

Babaryka. Skarystajem, premiju wysłali, hazety pasylajem pastaromu.

Mak. Premiju Wam pasłali, piščyie da nas stała: budźcie našym karespandentam Mikałaj D. Atrymali, dziakujem, skarystajem, ale skaracišy i nia ŭsio, bo na-wał karespandencyjaŭ.

Paddubič. Atrymali, dziakujem. Pa-kułšto konkretnaha adkazu nie dajom.

Siwieńki. Karespandencyju atry- mali. Wysylajem Wam premiju, jak kares- pandentu.

Jermakowič i Serafinowič. Douhaje piśmo atrymali, wykarystajem — paprawiŭшы nadrukujem, piščyie bołš.

Bielatko. Hazety pilnujcie na poście sami; kalendaraŭ užo niamaj; pierakazy my rassylali, a kali nia majecie, kupicie na po-ście, — kaštuje 1 hroš. Piščyie, što čuwać u Was.

Čytač „B. K.“ Atrymali, dziakujem skarystajem.

Prusutny. Dziakujem, karystajem. Wam u hurtok pasylajem 25 ekzemplaraŭ hazety; daručajcie siabrom hurtka, atrymali na hazetu 3 zł. čakajem bołš.

Hapanowič-Babaryka. U sprawie abnowy B.Ch.D. atrymali, skarystajem; sprawadzać drukujem.

Pupin. Atrymali, dziakujem, budziem karystać. Piščyie wy prozaj, bo wieršy Wa-šyja nie nadaiucca da duku.

Zdomašewičaŭ. Karespandencyju nadrukujem. Hazetu wypisywajcie, bo tak pa- sylać nia budziem.

Zabierdaniŭ. Dziakujem, wykary- stajem. Prysylajcie prostym piśmom — taniej. Sp-čyk u. Wy możacie pišać, prysylaj- cie choć čas-ad-čas, ciapierašniaje wykary- stajem. Hazetu Wam pasylajem za karespan- dencyi.

Zmondzina. Ab jołcy drukujem. Čhto nia wypisaŭ da 1 h.m. našaj hazety, wysyla- niu jaje spynili, niachaj wypiswajuć ciapier.

Mimi. Atrymali, dziakujem, skarysta- jem Hazetu Wam pasylajem u hurtok. Pra- wapisu nia možam prysłać, bo heta nia na- šaje wydańnie. Kupić — wypisać mo na z kniarni.

Red. čas. „Ниви“. Nr. 1 i 7 z 1934 h. „Biel. Krynicy“ skantiskawany.

KATALOG bielaruskich knižak na žadańnie wysylajacca DARMA.

Adrasawać: Bielaruskaja Kni- harnia „PAHONIA“ Wilnia, Zawalnaja 1—1.

napchnuć polšczynej, kab našyja chłopcy, wiarnuŭšysia z kursaŭ, pa- lanizawali swaich susiedziaŭ, swa- jakoŭ i znajomych. Ale hetak nia budziel Našyja chłopcy palanizata- rami nia budući!

Tłumačeńni tut lišnja — ŭsio wy- razna i jasna. p.

Dr. Stanislaŭ i dr. Jadwiha Hrynkiewiły.

Sibirskaja jazwa

(Čornaja karosta — Anthrax-Wuhlanka).

Chwarobu henuju wyklikajuć bakteryi, što znachodziacca ŭ wyparaźnieńniach i krywi chwo- raje żywioły. Chwarejuć na sibirskuju jazwu ludzi i żywioły.

Z żywioły najchutčej chwarejuć awiečki, ra- kataja żywioła, koni, mienš niebiaśpiečna ja na kozam, zusim redka chwarejuć świńni, tak sama katy i sabaki dawoli redka chwarejuć.

Żywioła maładaja, albo abnialdužaŭšaja dziela tych ci inšych pryčynaŭ, chwareje chutčej. Asabli- wa tutaka niebiaśpiečnaja chwaroby strawatručaha aparatu, katary straŭnika, kišok, prastuda. Chwaro- ba pierachodzić nie z adnaje żywioły na druhuju biezpasiarednia a bliskaje susiedztwa waźnaje tolki dziela taho, što wyparaźnieńni żywioły chwareje mohuć lučyć u pašu zdarowaje i hetkim čynam iduć z našaju ŭ straŭnik zdarowaje, a stul chwa- roba. Časta znoŭ haspadar skuru zabita je abo zdochša je żywioły wieša je ŭ adrynje abo chlawie i kroŭ ściakajuć moža lučyć u pašu. Zaraza he-

naja moža być i na pašbiščy, asebliwa na bałocle, abo na łuhoch, jakija zaliwajuca wadoju. Wieda- jem, što najchutčej zaraza raspaŭsludžywajacca ta- dy, kali reki wyliwajuć, h. zn. wiasnoju, i paśla wysychajuć. Żywioła tady jeść trawu, na kareń- niach jako je buduć bakteryi.

Bakteryi mohuć lučyć i z wadoju, kali ŭ wa- dzie budzie hnoj ad chwaraje żywioły, abo kali wada wypałašča padlinu zakapanuju ŭ ziamli. Nat i hlyboka zakapanaja padlina moža być niebiaś- piečna, dziela taho, što lisicy ci sabaki kapajuć jamy raznosiać častki zaražanyja na pašbišča. Da- ŭdžawaja čarwiaki mohuć spryčynicca da zarazy. Bywaje znoŭ, što wialskowy weterynar puskajuć kroŭ chworym papekaje pašu, abo znoŭ, nie ačyś- ciŭšy naža, kola im zdarowych i zaščapla je hetkim čynam chwarobu. Dziela takich pryčynaŭ, najlep- šo było-b padlinu spalić, kali tolki padazrawajem, što lučyła ŭ wakolicu sibirskaja jazwa.

Čhto škaduje skury abo wałošsia, dyk treba dobra ich wydezynfekawać, kładuć ŭ raščynu hry- zučaha wapna da harbawańnia najmienš na 12—17 dzion. Miase-ż treba biazumoŭna spalić, tutaka ni- jakaje wendžańnie ci inšyja zachady nie pamohuć Sibirskaju jazwaju moža zarazicca niatolki

żywioła. Chwareje na jaje i čalawiek. Najčašciej jaje bačym u pastuchoŭ, raźnikoŭ, skuradzioraŭ, harbaroŭ, robotnikaŭ u fabrykach ščotak i inšych.

Zaražajuca ludzi cierz straŭnik, cierz or- hany dychańnia i cierz skuru. Najchutčej zarazic- ca tady, kali na skury buduć bodziulki, rany. Ro- bicca tady huzioł pad skuraju. Huzioł chutka raś- cie i zawiacca karbunkułam, abo čornaju karostaju.

Chwaroba na skury jašče nia nadta strašnaja. Horš, kali hetki čalawiek, nia wymyŭšy ruk, śladzie jeść. Adnačasna sa strawaju bakteryi lučajuć u straŭ- nik i prychodzić da ahułnaje zarazy, jakaja zaŭsio- dy amal kančajecca śmierciaju.

Inšy jašče ślach, jakim možna zarazicca, heta buduć orhany dychańnia. Bakteryi, lučyŭšy z pylam u lohki, wyklikajuć zapaleńnie lohkich, chwarobu amal nie zaŭsioły śmierotnuju.

Jašče treba było-b pomnić, što muchi siada- juć na padlinu, ci nat i na chworuju żywiołu, mohuć pieranosić na sabie bakteryi.

Wiedajuć, jakimi ślachami chwaroba raspaŭ- siudžywajacca, lohka možna dahadacca, jak z jeju zmahacca. Lekawańnie samo je chwaroby amal što zusim niemahčymaje. Waźnaje, kab nie zachwareć. A tutaka adno najwaźniejšaje — heta čyścińia.